

Леанід Лыч

Усенародны рух за наданне беларускай мове статусу адзінай дзяржаўнай (да 25-годдзя Закона “Аб мовах у Беларускай ССР” - 26 студзеня 1990 г.)

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

У духу часу з 1989 года беларускамоўныя матэрыялы пачалі з’яўляцца ў рускамоўным перыядычным друку: “Советская Белоруссия”, “Сельская газета”, “Знамя юности”, “Заря” (Брэст), менскіх ведамасных газетах “Трактор”, “Автозаводец” і іншых (Звязда. 1989. 21 кастрычніка). Актывізацыю намаганняў беларускага народа па выратаванні роднай мовы не магло не ўлічваць камандаванне пагранічнай акругі БССР. З яго згоды рэдакцыя акруговай газеты “Советский пограничник” пачала з 1989 года выпускаць спецыяльныя нумары на беларускай мове (Настаўніцкая газета. 1990. 3 лютага).

Адзначаны дасягненні ў павышэнні сацыяльнай ролі беларускай мовы пададуцца яшчэ больш уражлівымі, калі ўлічыць, што здабываць іх было надзвычай цяжка не толькі ў 1986 - 1987, але і ў 1988 - 1989 гадах, хаця ўжо партыя не магла адкрыта выступаць супраць нацыянальна-культурнага адраджэння. Агітаваць, дамагацца ад народа згоды на ўвядзенне беларускай мовы на дзяржаўны п’едэстал патрэбна было - без усялякага перабольшвання - у архіскладаных варунках, выкліканых у першую чаргу татальным панаваннем рускай мовы не толькі ў афіцыйным жыцці, але і ў зносінах людзей. Ёю валодала 82 працэнты з агульнага ліку дарослых жыхароў, на ёй навучалася 73 працэнты школьнікаў (Настаўніцкая газета. 1990. 31 студзеня). Думаць, што такія людзі з лёгкасцю пойдучы на моўную трансфармацыю дзеля карысці беларускага слова, маглі толькі зусім неспрактывавацца жыццём асобы. Цяжкасці сустракаліся на кожным кроку, але важна, што нацыянальнай арыентацыі частка грамадства не пасавала перад імі, рабіла ўсё, што толькі магла, дзеля іх пераадолення.

За самую вялікую небяспеку трэба прызнаць няспыннае навязванне народу зацятымі праціўнікамі беларускага слова яшчэ і ў 1989 годзе чыстае вады хлусні, што сапраўднай панацэяй развязвання моўнай праблемы ў БССР можа быць толькі афіцыйнае беларуска-рускае двухмоўе. І самае страшнае: многія з-за сваёй недасведчанасці пагаджаліся з такой байкай.

Аднак трэба прызнаць, што пераадоленню палярызацыі поглядаў на беларускую мову крайне недастаткова спрыяла ўсё тое, што рабілася і на афіцыйным, і на грамадскім узроўні па раскрыцці яе сапраўднай сацыяльнай ролі ў рэспубліцы, па павышэнні прэстыжнасці ў гушчах народа. Сказанае пацвярджаецца і аглядам супрацоўніка газеты “Звязда” Валянціна Жданкам зместу дасланых ёй лістоў. Так,

калі мянчанін В. Васілевіч піша: “Ніхто не даруе нам, калі з ішцімільярднай сям’і знікне беларуская нацыя”, дык яго апанент з Мастоўскага раёна Л. Дуброўскі выказаў такую пазіцыю: “Выцясненне беларускай мовы - заканамерны працэс. І не трэба ісці на ўступкі “нефармалам”, траціць сілы і сродкі на адраджэнне таго, што нельга адраджаць” (Звязда. 1989. 13 кастрычніка). Зусім не апраўдана, што журналіст не патлумачыў шкоднасці памылковага погляду Л. Дуброўскага, бо хтосьці з чытачоў мог падхапіць ад яго добрую долю нацыянальнага нігілізму і папоўніць сабой шэрагі ворагаў беларускай мовы. Не выключаю, што пазіцыя названага карэспандэнта была цалкам ні чым іншым, як адлюстраваннем поглядаў самой газеты “Звязда” на дадзеную праблему.

Па ўсім відаць было, што ў сям’і саюзных рэспублік ССР Беларусі бясконца заставацца белаю варонаю ў развязванні моўнай праблемы ніяк не выпадала. Выкліканы перабудовай пазітыўныя перамены ў нацыянальна-культурным жыцці савецкіх народаў вымушалі і яе спыніць далейшы ход русіфікацыі свайго ўласнага народа. Нарэшце ў канцы лістапада 1989 года на сумесных паседжаннях Камісіі заканадаўчых меркаванняў, Камісіі па нацыянальных пытаннях і міжнацыянальных адносінах, Камісіі па народнай адукацыі і культуры Вярхоўнага Савета БССР быў разгледжаны, прадстаўлены Нінай Мазай праекта Закона на “Аб мовах у Беларускай ССР”. Удзельнікі таго паседжання пачулі ад яе такія вельмі прайздзівялыя словы: “...праблемы, якія накопліваліся дзесяцігоддзямі і стані пагражаць самому існаванню беларускай мовы (падкрэслена мною. - Л. Л.) прапануецца пачаць вырашаць заканадаўча” і цалкам пагадзіліся з такім падыходам. Ніхто з прысутных не прырэчыў, што неабходна “рэгуляваць выкарыстанне моў у дзяржаўным, сацыяльна-эканамічным і культурным жыцці”, што, дарэчы, пасля ўсталявання ў Рэспубліцы Беларусь прэзідэнцкага кіравання зусім не практыкаваў яе чыноўніцкі апарат, даўшы такім чынам поўную волю рускай мове захоўваць забяспечанае ёй за савецкім часам бесканкурэнтнае панаванне ў абслугоўванні ўсіх сфераў афіцыйнага жыцця. Не прырэчылі прысутныя на паседжанні і такому палажэнню з прапанаванага ім праекту Закона, што “ніводзін каў дзяржаўных устаноў, партыйных, грамадскіх органаў, прадпрыемстваў... не можа займаць сваю пасаду, не валодаючы ў дастатковай меры беларускай і рускай мовамі” (Літаратура і мастацтва. 1989. 1 снежня. С. 1). Травеньскім 1995 года рэферэндумам, ініцыяваным Прэзідэнтам Рэ-

спублікі Беларусь Аляксандрам Лукашэнкам, чыноўнікі ўсіх рангаў, на іх вялікую радасць, былі вызвалены ад гэтага інтэрнацыяналістычнага, па праву святога абавязку. Добра, калі сёння хоць пяць працэнтаў ад іх агульнай колькасці ў стане ажыццяўляць сваю службовую дзейнасць раўналежна на дзвюх дзяржаўных мовах - беларускай і рускай. Ступень абруселасці сучаснага чынавенства проста ўражае, не мае нічога падобнага за ўсю гісторыю савецкай і постсавецкай Беларусі.

Не выклікалі прычэнняў такія словы з праекта Закона: “Мова справядлівасці, узаемаадносін розных арганізацый і устаноў, прадпрыемстваў - беларуская. Руская - пры неабходнасці (відаць распрацоўшчыкі праекту Закона не пажалалі дражніць гусей, бо ва ўсіх аднанацыянальных краінах у гэтых мэтах ужываецца толькі мова дзяржаўнага народа. - Л. Л.). На з’ездах, канферэнцыях, пленумах, паседжаннях, нарадах і г. д. у рэспубліцы рабочай мовай з’яўляецца беларуская. Іншую мову могуць выбіраць удзельнікі міжрэспубліканскіх, усеагульных або міжнародных форумаў” (ну проста ўсё так, як у цывілізаваных краінах! - Л. Л.).

Падобным чынам прапанавалася ставіцца да развязвання моўнага пытання пры разглядае і вядзенні “судаводства, натарыяльнай і арбітальнай спраў, пракурорскага нагляду, юрыдычнай дапамогі”. Усе пагадзіліся і з такім пунктам праекта Закона: “У сферы культуры беларускай мове забяспечваецца перавага (падкрэслена мною. - Л. Л.) пры захаванні і развіцці культуры на мовах прадстаўнікоў іншых народаў, якія жывуць у Беларусі” (Літаратура і мастацтва. 1989. 1 снежня. С. 1), бо ў той час назіралася прама процілегласць гэтай асноўнай нацыятворнай сферы: практыкавалася з дазволу дзяржавы неапраўдана шырокае выкарыстанне рускай мовы ў культурнай сферы Беларусі, што вяло да павальнай русіфікацыі яе карэннага насельніцтва, страці апошнім сваёй этнічнай ідэнтычнасці.

Матэрыялы аб абмеркаванні і ўхваленні дэпутатамі праекта “Закона аб мовах у БССР” на сумесным паседжанні Камісіі заканадаўчых меркаванняў, Камісіі па нацыянальных пытаннях, міжнацыянальных адносінах Вярхоўнага Савета БССР друкаваліся ў шэрагу газет, дзякуючы чаму сталі вядомымі шырокаму колу чытачоў, садзейнічалі далучэнню іх да ўдзелу ў абмеркаванні такога надзённага пытання. Гэтай жа цалкам законнай, жаданай магчымасці людзі былі пазбаўлены ад пачатку 1930-х гадоў, калі па ініцыятыве Маскоўскага крамля партыйныя ўлады рэспублікі забілі асінавы кол у самае сэрца дзяржаўнай нацыянальнай палітыкі - у

беларусізацыю.

У такой сітуацыі не мог не пагадзіцца на наданне беларускай мове статусу адзінай дзяржаўнай у рэспубліцы самы высокі орган партыйнай улады. Такое ўпершыню зафіксавана ў прынятай 27 снежня 1989 года пастанове XVI пленума ЦК КПБ “Аб платформе кампартыі Беларусі да выбараў народных дэпутатаў Беларускай ССР, мясцовых саветаў рэспублікі”. Пайсці на такое КПБ проста не магла, улічваючы тагачасную моўную палітыку КПСС - палітыку цалкам узважаную і інтэрнацыяналісцкую, якую зусім нядаўна сфармуляваў Міхаіл Гарбачоў на вераснёўскім (1989) Пленуме ЦК КПСС у дакладзе “Аб нацыянальнай палітыцы партыі ў сучасных умовах”.

Такі прагрэсіўны паварот вышэйшых партыйнага і савецкага органаў рэспублікі да моўнай праблемы вельмі абрадаваў кіраўніцтва ТБМ і яго сяброў, што толькі актывізавала ўсю іх дзейнасць у той адказны для лёсу беларускага народа час, калі вырашалася быць ці не быць яго роднай мове адзінай дзяржаўнай. Каб быць, трэба было працаваць да сёмага поту. І так працавалі, прычым і ў саміх нізах, у самых гушчах людзей, ад якіх вельмі шмат у чым залежала будучыня беларускай мовы.

5. Усенароднае абмеркаванне праекта Закона “Аб мовах у Беларускай ССР”

Не толькі сябры ТБМ, але і бальшыня нацыянальна актыўных людзей з вялікім нецярпеннем і з не меншым хваляваннем чакалі таго дня, калі ў сродках масавай інфармацыі з’явіцца звесткі пра завяршэнне працы над моўным заканадаўствам. Што яна вядзецца, ведалі вельмі многія і ёю надзвычай цікавіліся. Не памылюся ў сваім сцвярдзенні, што мала хто, як сябры ТБМ імя Ф. Скарыны, з такой радасцю ўспрыняў вестку аб апублікаванні ў рэспубліканскім друку праекта Закона БССР “Аб мовах у Беларускай ССР”. Створаная для падрыхтоўкі гэтага па-сапраўднаму вялікай гістарычнай важнасці дакумента Рабочая група на чале з Нілам Гілевічам паспяхова справілася з ускладненымі на яе нялёгкімі адказнымі абавязкамі. Калі распрацаваны ёю праект Закона на “Аб мовах у Беларускай ССР” ухваліла Камісія па падрыхтоўцы прапаноў аб заканадаўчым урэгуляванні статусу беларускай, рускай і іншых моў, ён быў паддадзены на разгляд пастаянных камісій Вярхоўнага Савета БССР: Камісіі заканадаўчых меркаванняў, Камісіі па нацыянальных пытаннях і міжнацыянальных адносінах, Камісіі па народнай адукацыі і культуры. Цяпер ён выносіцца на народнае абмеркаванне.

Праект Закона “Аб мовах у Беларускай ССР” быў распрацаваны пры ўдзеле народных дэпутатаў ССР, Вярхоўнага Савета БССР, навуковых супрацоўнікаў Акадэміі навук і вучоных ВНУ рэспублікі, супрацоўнікаў партыйных і савецкіх органаў, органаў адукацыі, культуры, юстыцыі, Саюза пісьмнікаў, Тавары-

ства беларускай мовы і грамадскіх арганізацый, прадстаўнікоў розных нацыянальных груп насельніцтва Беларусі.

На свет нарэшце з’явілася тое, да чаго так імкнуліся актывісты. Таварыства беларускай мовы ў мно-ганацыянальнай дзяржаве, раішні XXVII з’езда КПСС і XIX Усеагульнай партканферэнцыі, платформа КПСС “Нацыянальная палітыка партыі ў сучасных умовах і пастанова I З’езду народных дэпутатаў Саюза ССР “Аб асноўных напрамках унутранай і знешняй палітыкі ССР”. Пры распрацоўцы праекта былі ўважліва вывучаны заканадаўчыя акты аб мовах, падрыхтаваныя або прынятыя ў іншых саюзных рэспубліках, а таксама шматлікія прапановы, што паступілі на адрас Вярхоўнага Савета БССР, у партыйныя органы, грамадскія арганізацыі, у рэдакцыі перыядычных выданняў, на радыё і тэлебачанне. Выкарыстаны і навуковыя публікацыі на моўныя праблемы ў саюзным і рэспубліканскім друку.

Праект Закона скіраваны на ахову і развіццё мовы як неад’емнага скарбу народа і чалавецтва. Ён зыходзіць з маральнага абавязку людзей любіць і шанаваць родную мову, наважэліва ставіцца да моў іншых народаў. Пры гэтым падкрэсліваецца, што наданне беларускай мове статусу дзяржаўнай не закранае канстытуцыйных правоў грамадзян іншых нацыянальнасцей карыстацца сваёй і іншымі мовамі. Наадварот, заканадаўчае ўрэгуляванне грамадскіх адносін у моўнай сферы будзе садзейнічаць далейшаму ўмацаванню дружбы і ўзаемаразумення людзей розных нацыянальнасцей, якія жывуць і працуюць у Беларусі.

Наданне беларускай мове статусу дзяржаўнай забяспечыць яе функцыянаванне ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, створыць спрыяльныя ўмовы і стымулы для павышэння яе прэстыжу, сацыяльнай значнасці, актывізацыі як сродку зносінаў і неад’емнага элемента духоўнай культуры народа, для яе ўсеабаковага развіцця і навуковага вывучэння. Беларуская мова такім чынам стане афіцыйнай мовай - мовай справядлівасці і дакументацыі дзяржаўных, партыйных органаў, прадпрыемстваў, устаноў і грамадскіх арганізацый, а таксама мовай іх узаемаадносін. Значыць, дзяржава бярэ на сябе абавязкі гаранта паўнацэннага і паўнаправага функцыянавання мовы карэннага насельніцтва рэспублікі і тым самым забяспечвае існаванне і будучыню беларускага народа як нацыі, захаванне гістарычных дасягненняў яго самабытнай культуры і традыцый, якія з’яўляюцца неад’емнай і непаўторнай часткай духоўных набыткаў чалавецтва.

Праект Закона “Аб мовах у Беларускай ССР” быў распрацаваны пры ўдзеле народных дэпутатаў ССР, Вярхоўнага Савета БССР, навуковых супрацоўнікаў Акадэміі навук і вучоных ВНУ рэспублікі, супрацоўнікаў партыйных і савецкіх органаў, органаў адукацыі, культуры, юстыцыі, Саюза пісьмнікаў, Тавары-

ства беларускай мовы і грамадскіх арганізацый, прадстаўнікоў розных нацыянальных груп насельніцтва Беларусі.

У аснову працы над праектам Закона былі пакладзены ідэі ленинскай канцэпцыі функцыянавання моў у мно-ганацыянальнай дзяржаве, раішні XXVII з’езда КПСС і XIX Усеагульнай партканферэнцыі, платформа КПСС “Нацыянальная палітыка партыі ў сучасных умовах і пастанова I З’езду народных дэпутатаў Саюза ССР “Аб асноўных напрамках унутранай і знешняй палітыкі ССР”. Пры распрацоўцы праекта былі ўважліва вывучаны заканадаўчыя акты аб мовах, падрыхтаваныя або прынятыя ў іншых саюзных рэспубліках, а таксама шматлікія прапановы, што паступілі на адрас Вярхоўнага Савета БССР, у партыйныя органы, грамадскія арганізацыі, у рэдакцыі перыядычных выданняў, на радыё і тэлебачанне. Выкарыстаны і навуковыя публікацыі на моўныя праблемы ў саюзным і рэспубліканскім друку.

Праект Закона скіраваны на ахову і развіццё мовы як неад’емнага скарбу народа і чалавецтва. Ён зыходзіць з маральнага абавязку людзей любіць і шанаваць родную мову, наважэліва ставіцца да моў іншых народаў. Пры гэтым падкрэсліваецца, што наданне беларускай мове статусу дзяржаўнай не закранае канстытуцыйных правоў грамадзян іншых нацыянальнасцей карыстацца сваёй і іншымі мовамі. Наадварот, заканадаўчае ўрэгуляванне грамадскіх адносін у моўнай сферы будзе садзейнічаць далейшаму ўмацаванню дружбы і ўзаемаразумення людзей розных нацыянальнасцей, якія жывуць і працуюць у Беларусі.

Наданне беларускай мове статусу дзяржаўнай забяспечыць яе функцыянаванне ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, створыць спрыяльныя ўмовы і стымулы для павышэння яе прэстыжу, сацыяльнай значнасці, актывізацыі як сродку зносінаў і неад’емнага элемента духоўнай культуры народа, для яе ўсеабаковага развіцця і навуковага вывучэння. Беларуская мова такім чынам стане афіцыйнай мовай - мовай справядлівасці і дакументацыі дзяржаўных, партыйных органаў, прадпрыемстваў, устаноў і грамадскіх арганізацый, а таксама мовай іх узаемаадносін. Значыць, дзяржава бярэ на сябе абавязкі гаранта паўнацэннага і паўнаправага функцыянавання мовы карэннага насельніцтва рэспублікі і тым самым забяспечвае існаванне і будучыню беларускага народа як нацыі, захаванне гістарычных дасягненняў яго самабытнай культуры і традыцый, якія з’яўляюцца неад’емнай і непаўторнай часткай духоўных набыткаў чалавецтва.

Праект Закона замацоўвае статус рускай мовы як мовы міжнацыянальных зносін народаў Саюза ССР. У адпаведных раздзелах праекта падкрэсліваецца, што і беларускай, і рускай мовай павінны валодаць кіраўнікі, супрацоўнікі дзяржаўных устаноў, партыйных, савецкіх, прафсаюзных органаў, грамадскіх арганізацый і прадпрыемстваў. Праект Закона забяспечвае роўнае права кожнаму звяртацца ў афіцыйныя ўстановы, выступаць на сходах, вучыцца ў школах, сярдніх і вышэйшых навучальных установах на беларускай і рускай мовах. Артыкул 9 праекта прадугледжвае выдзяленне дзялавой, афіцыйнай перапіскі з саюзнымі органамі і ўстановамі на рускай мове. Дэмакратычна даецца права нароўні з беларускай карыстацца і рускай мовай у тэхнічнай і праектнай дакументацыі, пры афармленні вынікаў навуковадаследчых прац і, вядома, у працоўных калектывах.

Згодна з праектам Беларускай ССР праяўляе дзяржаўны клопат аб свабодным развіцці і ўжыванні ўсіх нацыянальных моў на тэрыторыі рэспублікі. У месцах кампактнага пасялення прадстаўнікоў адной нацыянальнасці гарантуецца права ствараць дзіцячыя дашкольныя ўстановы, школы або класы на іх нацыянальных мовах, магчымасць падрыхтоўкі выхавальцаў дзіцячых садоў і настаўнікаў роднай мовы. Ім гарантуецца таксама права карыстацца сваёй мовай у зносінах з афіцыйнымі ўстановамі, у судзе, пры атрыманні юрыдычнай дапамогі і г. д.

Зразумела, пераход да новай моўнай практыкі з улікам рэальнай сітуацыі ў рэспубліцы, будзе ажыццяўляцца паступова, паэтапна, у розныя больш і менш працяглыя тэрміны, - у залежнасці ад сферы грамадскага жыцця, ступені валодання мовай, стану падрыхтоўкі кадраў. Таму толькі некаторыя артыкулы ўводзяцца ў дзеянне адразу ж пасля прыняцця Закона, астатнія ж - на працягу аднаго, трох, пяці і нават дзесяці гадоў. Там, дзе ёсць рэальныя магчымасці, можна пераходзіць на дзяржаўную мову і раней, не чакаючы сканчэння вызначаных тэрмінаў; у іншых жа выпадках даецца магчымасць непаспешліва, па-належамаму авалодаць ёю. Тэрміны ўстаноўлены рэальныя, яны даволі працяглыя і не даюць падстаў для неспакою, хваляванняў і трывогі тым жыхарам рэспублікі, якія на сёння дрэнна ведаюць ці зусім не валодаюць беларускай мовай. Так, напрыклад, у судаводстве, пры разглядзе спраў аб адміністрацыйных правапарушэннях, пры юрыдычнай дапамозе, у натарыяльным справаводстве прадугледжваецца дзесяцігадовы тэрмін. Такі ж тэрмін ўстаноўлены і ў сістэме адукацыі, дзе, зразумела, запатрабуецца адпаведная падрыхтоўка кадраў, стварэнне падручнікаў, неабходнай матэрыяльна-тэхнічнай базы. Зусім іншае, калі размова ідзе пра кіраўнікоў і супрацоўнікаў афіцыйных ус-

таноў, якім на авалоданне дзяржаўнай мовай даецца тры гады - тэрмін больш чым дастатковы, асабліва, калі ўлічыць, што мы доўгі час жывём у асяроддзі практычнага беларуска-рускага двухмоўя. Што ж да такіх сфер, як, напрыклад, афармленне дакументацыі аб статусе грамадзян Беларускай ССР або дакументаў на выбарах народных дэпутатаў, то двухмоўе тут дзейнічае фактычна ўвесь час і цяпер толькі ўзаконьваецца.

Арганізацыя выканання Закона "Аб мовах у Беларускай ССР" ускладаецца на Савет Міністраў БССР і Саветы народных дэпутатаў. Савет Міністраў Беларускай ССР павінен распрацаваць і да 1 ліпеня 1990 года прыняць "Дзяржаўную праграму развіцця беларускай мовы і іншых нацыянальных моў у Беларускай ССР на перыяд да 2000 года", у якой вызначаны канкрэтныя меры, накіраваныя на рэалізацыю кадравага, матэрыяльнага, арганізацыйнага забеспячэння ўсіх палажэнняў Закона.

Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР.

На такую важную ў гісторыі нашага нацыянальна-культурнага Адраджэння падзею, як надрукаванне ў перыядычных выданнях праекта Закона БССР "Аб мовах у Беларускай ССР" рэдакцыя газеты "ЛіМ" адгукнулася ўжо 8 снежня адмысловым артыкулам пад назвай "Быць закону аб мове!" У ім была выказана ўпэўненасць - і не безпадстаўна - "што наданне беларускай мове статусу дзяржаўнай забяспечыць яе функцыянаванне ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, створыць спрыяльныя ўмовы і стымулы для павышэння яе прэстыжу, сацыяльнай значнасці, актывізацыі як сродку зносін і неад'емнага элемента духоўнай культуры народа, для яе ўсебаковага развіцця і навуковага вывучэння. Беларуская мова такім чынам стане афіцыйнай мовай - мовай справаводства і дакументацыі дзяржаўных, партыйных органаў, прадпрыемстваў, устаноў і грамадскіх арганізацый, а таксама іх узаемаадносін. Значыць, дзяржава бярэ на сябе абавязкі гаранта паўнацэннага і паўнакроўнага функцыянавання мовы карэннага насельніцтва рэспублікі і тым самым забяспечвае існаванне і будучыню беларускага народа як нацыі, захаванне гістарычных дасягненняў яго самабытнай культуры і традыцый, якія з'яўляюцца незаменнай і непаўторнай часткай духоўных набыткаў чалавецтва". Спадзяваюцца, пісаць такое меліся ўсе падставы ў рэдакцыі, бо і сапраўды рэальная дзяржаўнасць любой мовы адкрывае не толькі ёй шырокія прасцягі развіцця, але і самым пазітыўным чынам уплывае на духоўнае сталенне носьбітаў роднага слова, робіць іх устойлівымі ад любой формы культурна-моўнай асіміляцыі - вечнай спадарожніцы беларусаў.

(Працяг у наступным нумары.)